

ارزیابی طرح آموزش همگانی محرم ۱۳۸۶ در جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران زهرا آب جام^۱، شهین ابراهیم بابایی^۲، فهمیه فلاح^۳، نادر اویسی^۴

۱- کارشناس ارشد علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران، ایران

۲- دانشجوی کارشناسی مدیریت سوانح، موسسه آموزش عالی هلال احمر ایران

۳- کارشناس محیط زیست، دانشکده محیط زیست دانشگاه آزاد اسلامی، ایران

۴- نویسنده مسئول: کارشناس ارشد محیط زیست، دانشکده محیط زیست دانشگاه تهران، ایران

Email: n_ovisi2002@yahoo.com

پذیرش نهایی مقاله: ۸۷/۸/۱۵

وصول مقاله: ۸۷/۷/۱۲

چکیده:

مقدمه: در یک طرح ضربتی توسط کارگروه تخصصی آموزش همگانی و با همکاری ستاد حوادث و سوانح غیرمترقبه کشور و جمعیت هلال احمر (موسسه آموزش عالی علمی کاربردی هلال احمر ایران، سازمان امداد و نجات، سازمان جوانان، سازمان داوطلبان و جمعیت هلال احمر استان‌ها و شعب سراسر کشور) و با هدف آشنایی مردم روستا با مهم‌ترین اقدامات قبل، حین و بعد از وقوع حوادث و سوانح طبیعی و درجهت بالابردن سطح آگاهی و آمادگی مردمان روستا در مواجهه با سوانح طبیعی و غیرطبیعی در زمستان ۱۳۸۶ در روستاهای کشور انجام شد. هدف از این مطالعه بررسی و ارزیابی عملکرد این طرح می‌باشد.

روش‌ها: حدود ۱۰۰۰۰ روستای کشور از تمامی استان‌ها در محرم ۱۳۸۶ با هدایت جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران و کارگروه آموزش همگانی تحت پوشش برنامه آموزش همگانی قرار گرفتند. مبنای محتوای آموزشی این دوره «کتاب حوادث: پیشگیری، مقابله و کمک‌های اولیه از انتشارات جمعیت هلال احمر» بود.

یافته‌ها: در مجموع در این طرح ملی، ۷۷۳۲۲۲ بروشور در ۵۲۸۴ روستا توزیع شد و ۵۲۹۵ مسجد در سراسر کشور در اجرای این طرح همکاری داشتند. ۱۴۳۱۱۲ زن و ۱۵۷۴۸۴ مرد تحت ۵۰۵۲۸ ساعت آموزش قرار گرفتند. در این طرح ملی آموزش همگانی مقابله با سوانح، ۲۹۶۴ مربی زن و ۳۶۷۱ مربی مرد همکاری داشتند که ۲۲۶۴ نفر از آنان دارای تحصیلات لیسانس و بالاتر از لیسانس بودند. میانگین نمره سطح آگاهی افراد شرکت‌کننده در قبل از آزمون $17/23 \pm 8/8$ بود که پس از آزمون این مقدار به $30/58 \pm 5/4$ رسید که به طور معنی‌داری ($p < 0.05$) بالاتر از میانگین نمره قبل از آزمون بود.

نتیجه‌گیری: اگرچه طرح حاضر به لحاظ اجرایی با مشکلاتی همراه بود ولی در مجموع توانست دستاوردهای موثری به همراه داشته باشد. آنچه مسلم است آموزش همگانی مهم‌ترین و مؤثرترین راهبرد در مواجهه با آثار حوادث غیرمترقبه است. تمایل و انگیزه کافی برای فراگیری مهارت‌های امدادی در بین اقشار مختلف جامعه ایران وجود دارد که بایستی به عنوان یک فرصت مدنظر مدیران و برنامه‌ریزان مقابله با بحران در حوادث غیرمترقبه قرارگیرد.

کلمات کلیدی: ارزیابی، آموزش همگانی، جمعیت هلال احمر

مقدمه:

سوانح طبیعی تنها بین سالهای ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۷ بیش از دو هزار و یک صد و پنجاه و هفت میلیارد ریال خسارت به کشور ما وارد نموده است و ایران را از نظر آمار وقوع بلایای طبیعی در مقام چهارم در آسیا و مقام ششم در سطح جهانی قبل از حوادث سونامی در جنوب شرق آسیا سطح جهانی قرار داد (۲۱و۳).

ایران به جهت قرار گرفتن روی خط زلزله متحمل ضرر و زیان‌های شدید اقتصادی و اجتماعی ناشی از زلزله در نواحی مختلف بوده است. (۳). در طی ۹۰ سال گذشته بیش از ۱۸۰۰۰۰ نفر در زلزله‌های متعدد از بین رفته‌اند. بسیاری از شهرها مانند تهران، تبریز، رودبار، منجیل، طبرس، لار، قزوین، زنجان، همدان و کرمانشاه در معرض خسارات و ضرر و زیان‌های ناشی از زلزله بوده‌اند. تنها در زلزله بم بیش از ۳۰۰۰۰ نفر کشته، بالغ بر ۱۰۰۰۰ نفر زخمی و بیش از ۱۰۰۰۰۰ بی‌خانمان شدند. در حدود ۸۰ درصد خانه‌ها تخریب و بسیاری از زیرساخت‌های شهری و روستایی منهدم شده است به طوری که ارزش خسارات، بیش از ۸۰۰ میلیون دلار برآورد گردیده است. بیمناک‌تر آنکه اگر زلزله عمده‌ای در شهر بسیار بزرگ و پرجمعیت تهران رخ دهد، تعداد قابل توجهی کشته و ضرر و زیان‌های مالی قابل توجهی را وارد خواهد کرد (۴).

متأسفانه تاکنون سعی و کوشش دانشمندان برای ثبت و شناخت علایم بروز و زمان وقوع بسیاری از این حوادث از مرحله تحقیق پا فراتر نگذاشته است. از این‌رو، پیشگیری و رعایت اصول ایمنی تنها روش ممکن و مطمئن برای کاستن از خطرات حوادث محسوب می‌گردد. از طرفی حجم گستردگی خسارات و تلفات ناشی از سوانح طبیعی به گونه‌ای است که پیشگیری، مقابله، بازسازی و آمادگی در برابر آنها بدون مشارکت گسترده و فراگیر عموم مردم متصور نمی‌باشد (۵).

یکی از روش‌های پیشگیری، آموزش صحیح و فراگیر مردم و فعال نمودن آنان در این راستا می‌باشد. نتایج آمارهای کشورهای حادثه‌خیز جهان که اصول پیشگیری و ایمنی را به دقت به کار می‌برند و مقایسه تلفات و خسارات این کشورها با جوامعی که این اصول را رعایت نمی‌کنند، نشان می‌دهد که آموزش چگونگی مقابله با سوانح، نقش به سزایی در کاهش خطرات ناشی از آن دارد. مباحث آموزش همگانی و مشارکت مردمی در ارتباط نزدیکی با یکدیگر

می‌باشند و پشتوانه‌های اصلی آمادگی در برابر بلایای طبیعی و گسترش فرهنگ آن در جامعه هستند (۵).

آموزش جامعه^۱ جهت اقدامات اولیه احیاء اولین بار در سال ۱۹۷۸ در آمریکا راه‌اندازی شد. در این آموزش‌ها، کلاس‌هایی جهت مردم عادی، دانش‌آموزان و کارمندان سازمان‌ها به طور منظم برگزار گردید و کمک‌های اولیه در برخورد با بیماران بی‌هوش (از جمله بازکردن راه هوایی) و تشخیص و درمان ایست قلبی در یک جلسه ۲ ساعته آموزش داده شد. استفاده از آموزش‌های این کلاس‌ها در ۵۴ سانحه گزارش شده و جان حداقل ۲۵ نفر را نجات داد. در حدود ۳۰ درصد تلاش‌های CPR^۲ توسط ناظرین عادی و در خارج از بیمارستان آغاز شد و تعداد موارد موفق پایین بود. مطالعه‌ای در آریزونا آمریکا نشان داد که یکی از علل مهم کاهش بقای بیماران در اثر ایست قلبی تعداد کم CPRهای انجام شده توسط ناظرین عادی است، این مطالعه پیشنهاد می‌کند مدل‌های جدید و مؤثری جهت آموزش CPR به عامه مردم طراحی و اجرا شود. در اروپا نیز مطالعات متنوعی صورت گرفته که موثرترین و کارآمدترین مباحث جهت آموزش همگانی در حوادث کوچک را خونریزی، زخم، سوختگی، ترومای سر و ستون مهره‌ها، ترومای اسکلتی - عضلانی، مسمومیت، ایمنی و کمک‌های اولیه اجتماعی، روانی معرفی کرده‌اند (۶).

هرچند که مطالعات متعددی در زمینه تأثیر برنامه‌های آموزش همگانی آن را مثبت ارزیابی کرده‌اند (۱)، اما به نظر می‌رسد که در خیلی از موارد نیز آموزش ضعیف اولیه منجر به اقدامات غیر موثر (از جمله CPR ناکارآمد) شده است. از این‌رو آموزش‌های اولیه بایستی با استفاده از روش‌های موثر صورت گرفته و از طرف دیگر تکرار مرتب این آموزش‌ها در مدارس و سازمان‌ها می‌تواند بر کیفیت اقدامات صورت گرفته بیافزاید. به طوری که در برخی مطالعات پیشنهاد می‌شود آموزش از سال‌های اولیه تحصیل آغاز شده و در بزرگسالی و در محل کار ادامه یابد. آموزش مناسب و حفظ مهارت‌های مردم می‌تواند در پاسخ‌های پزشکی بعد از حوادث غیرمترقبه نیز که در آن به علت گستردگی تأثیر حادثه بر منابع مادی و انسانی ظرفیت تطابق و پاسخ‌دهی کافی وجود ندارد کمک کننده باشد و از مرگ و میر و عوارض مصدومین بکاهد (۷).

با وجود این که کشور ایران در یک منطقه زلزله‌خیز واقع شده و چندی است که تند سیلاب‌های ناگهانی نیز

^۱Community Base

^۲Cardio Pulmonary Resuscitation

قربانی‌های فراوانی می‌گیرند، لیکن آموزش همگانی و جلب مشارکت مردمی در گذشته به ویژه برای جوامع روستایی جایگاه چندانی نداشته و از فراگیری لازم برخوردار نبوده است. لذا در یک طرح ضربتی توسط کارگروه تخصصی آموزش همگانی و با همکاری ستاد حوادث و سوانح غیرمترقبه کشور و جمعیت هلال‌احمر (موسسه آموزش عالی - علمی کاربردی هلال‌ایران، سازمان امداد و نجات، سازمان جوانان، سازمان داوطلبان و جمعیت هلال‌احمر استان‌ها و شعب سراسر کشور) و با هدف آشنایی مردم روستا با مهم‌ترین اقدامات قبل، حین و بعد از وقوع حوادث و سوانح طبیعی و درجهت بالا بردن سطح آگاهی و آمادگی مردمان روستا در مواجهه با سوانح طبیعی و غیرطبیعی در زمستان ۱۳۸۶ در روستاهای کشور انجام شد. هدف از این مطالعه بررسی و ارزیابی عملکرد این طرح می باشد.

روش‌ها

در این طرح مصوب گردید حدود ۱۰۰۰۰ روستای کشور از تمامی استان‌ها در محرم ۱۳۸۶ با هدایت جمعیت هلال‌احمر جمهوری اسلامی ایران و کار گروه آموزش همگانی تحت پوشش برنامه آموزش همگانی قرار گیرند. مبنای محتوای آموزشی «کتاب حوادث: پیشگیری، مقابله و کمک‌های اولیه از انتشارات جمعیت هلال‌احمر» بود. از اهداف اختصاصی این طرح تعیین اثربخشی کلی و مقایسه آن بین روش‌های مختلف آموزشی بر: ارتقای آگاهی روستاییان در زمینه کمک‌های اولیه پزشکی، ارتقای آگاهی در زمینه نجات، ارتقای سطح آگاهی در زمینه امدادی، ارتقای آگاهی در زمینه روش‌های کاهش خطر و آمادگی در برابر سوانح شایع بود. همچنین از اهداف کاربردی این طرح ارتقای آگاهی و عملکرد جمعیت روستاییان کشور برای آمادگی در برابر سوانح بود.

در پروژه محرم؛ معرفی جمعیت هلال‌احمر و اهداف و وظایف آن، کلیات آشنایی با انواع حوادث و سوانح شایع در ایران، اقدامات لازم در جهت پیشگیری از سوانح از جانب مردم (قبل از حادثه)، آمادگی در جهت کاهش سوانح و جلوگیری از آسیب‌ها (قبل از حادثه)، اقدامات لازم در حین حادثه، اقدامات لازم در خصوص آسیب‌دیدگان پس از حادثه، با روش‌های مختلف آموزشی به مردم آموزش داده شد و توزیع پرسشنامه جهت ارزیابی اطلاعات شرکت‌کنندگان در برنامه آموزش همگانی روستایی قبل و بعد از آموزش نیز انجام شد.

برنامه‌های مختلف آموزشی شامل آموزش حضوری ۸ ساعته به روستاییان داوطلب، آموزش مکاتبه‌ای، توزیع پمفلت‌های آموزشی در بین جمعیت روستا بود. همچنین آموزش مکاتبه ای با ثبت نام و توزیع محتوای آموزشی در روز اول بین داوطلبان و ارزیابی در روز نهم، توزیع پمفلت‌های آموزشی در بین جمعیت روستا، مدل آموزش حضوری نیز از روش‌های بکار گرفته شده در این برنامه آموزشی بود.

جامعه آماری در این تحقیق کلیه روستاییان آموزش‌دیده در طول انجام طرح می‌باشند و در مورد ارزشیابی از طریق پرسشنامه از به روش نمونه‌گیری تصادفی انجام گردید. بدین صورت که از افراد شرکت کننده در یک دوره آموزشی ۱۵ درصد، به صورت تصادفی به عنوان نمونه آماری انتخاب گردیدند. دواس در کتاب خود با عنوان پیمایش در تحقیقات اجتماعی به کرات به نمونه‌گیری‌های درصدی، اشاره داشته است. رقم ۱۵ درصد در تعیین حجم نمونه، رقم قابل توجهی بوده که براساس آن و باتوجه به این که نمونه با کفایتی از لحاظ آماری را شامل می‌شود، همواره در تعمیم‌دهی نتایج به دست‌آمده به جامعه هدف، با اطمینان بیشتری می‌توان نظر داد.

شاخص‌های ارزیابی

شاخص‌های سطح فعالیت:

ساعت آموزش ارائه شده به ازای هر فراگیر و هر سطح روستایی برحسب برنامه
تعداد کتاب و پمفلت توزیع شده به ازای هر فراگیر و هر روستایی برحسب برنامه
شاخص‌های سطح برون‌داد:
تعداد فراگیران بر حسب سن، جنس و تحصیلات در هر برنامه

نسبت فراگیر به جمعیت روستاییان برحسب سن، جنس و تحصیلات در هر برنامه

شاخص‌های سطح پیامد

تغییر سطح آگاهی فراگیران پس از آموزش

روش جمع‌آوری اطلاعات:

پرسشنامه‌ای حاوی ۴۰ ۲۰ سؤال ۴ گزینه‌ای به صورت پیش آزمون و پس از آزمون از محتوای دروس تئوری تهیه گردید. پرسشنامه به تعداد افراد نمونه در هر مرکز آموزشی تکثیر و یک بار قبل و یک بار بعد از اتمام دوره در بین افراد نمونه توزیع و پس از تکمیل، جمع‌آوری گردید.

برای انجام این طرح ارزشیابی و به منظور جمع‌آوری داده‌ها و طبقه بندی آنها از آمار توصیفی میانگین

فراوانی استفاده شد و جهت بررسی میزان تغییرات دانش افراد شرکت کننده در دوره و نتایج پیش آزمون و پس آزمون از آزمون t استیودنت برای گروه های مورد همبسته استفاده گردید. داده ها به کمک نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته ها

در مجموع در این طرح ملی، ۷۷۳۲۲۲ بروشور در ۵۲۸۴ روستا توزیع شد و ۵۲۹۵ مسجد در سراسر کشور در اجرای این طرح همکاری داشتند. ۱۴۳۱۱۲ زن و ۱۵۷۴۸۴ مرد تحت ۵۰۵۲۸ ساعت آموزش قرار گرفتند. در این طرح ملی آموزش همگانی مقابله با سوانح، ۲۹۶۴ مربی زن و ۳۶۷۱ مربی مرد همکاری داشتند که ۲۲۶۴ نفر از آنان دارای تحصیلات لیسانس و بالاتر از لیسانس بودند. نتایج پیش آزمون و پس از آزمون نیز نشان دهنده بالا رفتن میزان آگاهی روستاییان پس از انجام طرح می باشد.

پس از تجزیه و تحلیل اطلاعات استخراج شده از پرسشنامه ها، نتایج بدست آمده نشان داد که میانگین نمره سطح آگاهی افراد شرکت کننده در قبل از آزمون $8/8 \pm 1/8$ بود که پس از آزمون این مقدار به $30/58 \pm$ رسید که به طور معنی داری ($p < 0.05$) بالاتر از میانگین نمره قبل از آزمون بود.

بحث

از نظر اجرای طرح در مساجد استان آذربایجان شرقی بیشترین اجرا را در مساجد داشت. از لحاظ تعداد روستاهای تحت آموزش استان آذربایجان شرقی بیشترین تعداد روستا و استان قزوین کمترین تعداد روستا را تحت پوشش آموزشی قرار داده است. همچنین استان کرمانشاه بیشترین ساعات آموزشی و استان سیستان و بلوچستان کمترین ساعات آموزشی را در این طرح به خود اختصاص دادند. در استان های اردبیل و گیلان نیز به علت وجود مشکلات شدید جوی انجام این طرح با مشکل مواجه شد و انجام نگردید.

استان آذربایجان شرقی به لحاظ آماری یکی از موفق ترین استان ها در اجرای طرح محرم بود که پس از بررسی گزارش های ارسالی از سوی این استان می توان دلایل زیر را از عوامل موفقیت این استان در اجرای این طرح دانست:

- ۱- پوشش کامل خبری در جراید و تلویزیون و روزنامه ها و مجلات استان قبل از اجرای طرح و حین اجرای طرح

۲- هماهنگی با امامان محترم جمعه شهرستان های استان قبل از اجرای طرح و حضور مدیر عامل استان در اجرای طرح

۳- تشکیل چارت سازمانی جهت هماهنگی و اجرای طرح و حضور مدیر عامل استان در اجرای طرح

۴- برنامه ریزی منظم و حساب شده جهت انجام طرح

۵- همکاری نزدیک با مساجد روستاها و ائمه جماعت مساجد جهت انجام طرح

۶- هماهنگی با استان داری (فرمانداری، بخشداری، شوراهای روستا، مسئولین خانه های بهداشت و پایگاه های بسیج جهت انجام بهتر طرح

استان مازندران یکی دیگر از استان های موفق در انجام طرح مهر محرم بود که در جهت اجرای طرح محرم تعداد روستاهای وسیعی را تحت پوشش قرار داده بود. در شهرستان سوادکوه این استان روش انجام این طرح به صورت روزانه یک ساعت قبل از نماز مغرب و عشاء به مدت ۸ روز بود که بنظر می رسد با توجه به عدم استقبال شرکت کنندگان در ساعات میانی روز با توجه به اینکه در ایام عزاداری سالار شهیدان نگاه مردم بیشتر معطوف به عزاداری می باشد این حرکت مثبت و سازنده بوده باشد و بتوان از آن در اجرای طرح های آینده کمک گرفت. همچنین از دلایل موفقیت این طرح در استان مذکور می توان به همکاری نزدیک جمعیت هلال احمر این استان با شورای سیاست گذاری ائمه جمعه، ادارات زیرمجموعه نمایندگی ولی فقیه و استانداری اشاره کرد که در گزارشات ارسالی از سوی این استان به آنها اشاره شده است.

استان کرمانشاه نیز یکی از استان هایی بود که در اجرای این طرح روستاهای زیادی را به لحاظ آماری تحت آموزش مقابله با سوانح قرار داده بود. نکته قابل تامل در گزارش این استان علاوه بر هماهنگی جمعیت هلال احمر این استان با بخشداری، مساجد، مراکز بهداشت و شورای اسلامی روستاها قبل از انجام طرح، توجه ویژه به بافت فرهنگی و شرایط خاص هر روستا در ایام محرم بود که موجب تشکیل کلاس ها در روستاها در سه زمان دهه اول محرم، دهه دوم محرم، و دهه سوم گردید. همچنین با توجه به این شاخص کاروان اعزامی نیز در ایام سوگواری در برخی روستاها حضور یافته بود و مردم را تحت آموزش مقابله با سوانح قرار داده بودند.

استان کردستان هم موفقیت چشمگیری در اجرای طرح محرم از خود نشان داد که ابتکار این استان در آموزش آشنایی مردم مناطق مرزی با مواد منفجره و مین باقی مانده از طول جنگ تحمیلی موجبات رضایت و خشنودی مردم را از فعالیت خیرخواهانه جمعیت هلال احمر بر اساس گزارش ارسالی از آن استان موجب گردیده بود. همچنین استقبال مردمی از اجرای این طرح در این استان با توجه به بررسی گزارش‌ها ارسالی از آن استان بیشتر بنظر می‌آید اگرچه به لحاظ آماری معیاری برای سنجش میزان رضایت مردم از اجرای این طرح، در این پروژه گنجانده نشده بود.

استان خراسان جنوبی نیز علاوه بر انجام طرح غبار روبی از مساجد و مزار شهدا، برف روبی بام خانواده‌های بی‌سرپرست، جمع‌آوری زباله از مسیر رودخانه‌ها و اماکن تفریحی، دیدار با خیرین روستا، تقدیر از کشاورزان نمونه را نیز در امور اجرایی طرح قرارداد. همچنین در استان سیستان و بلوچستان بروشورهایی با مضامین وبا، آسم، تب کریمه گنگو، آنفلوآنزای مرغی، اعتیاد، هپاتیت، دیابت، بهداشت آب، بیماری سل، تالاسمی، هپاتیت B، مالاریا و کتابچه چگونه در مصرف آب صرفه جویی کنیم و سی‌دی‌های مرتبط با آموزش کمک‌های اولیه توزیع گردید. در این استان آموزش در مدارس دخترانه و پسرانه برای دانش‌آموزان انجام گردید و خانم‌های خانه‌دار روستایی نیز در مساجد آموزش دیدند.

استان قزوین به لحاظ آماری نتوانست جایگاه مناسبی در بین استان‌ها داشته باشد که براساس گزارشات ارسالی از آن استان، شرایط بد اقلیمی مانع از انجام این طرح در استان مذکور گشته بود. انجام طرح در این استان ضروری به نظر می‌رسد.

این در حالی است که از لحاظ توزیع بروشور استان تهران بیشترین میزان توزیع بروشورهای آموزشی را داشت و استان کرمان کمترین میزان توزیع بروشور را داشت. استان کرمان در پروپوزال پیشنهادی خود رقم بالای جمعیتی را برای اجرای طرح در نظر گرفته بود که در گزارش پایانی بسیار مختصر شده بود.

در بررسی گزارشات ارسالی از استان‌های مختلف مسائل زیر به چشم می‌خورد:

۱- کلاس‌های ۸ ساعته در یک روز و با توجه به مشغله کاری روستاییان مناسب بنظر نمی‌رسد. فراگیری ۸ ساعت در یک روز کاری مشکل است.

۲- کتاب‌های امداد و کمک‌های اولیه به تعداد کافی در اختیار مراکز جمعیت هلال احمر نبوده تا در بین فراگیران توزیع شود و همچنین در مورد زمان توزیع در استان‌ها نیز مشکلاتی به چشم می‌خورد.

۳- تعداد بالای ۴۰ نفر در کلاس‌های آموزش روستایی صحیح نبوده و لازم است تعداد بیشتری کلاس همزمان برگزار گردد.

۴- تعداد کتاب‌های ارسالی و جعبه دیواری کمک‌های اولیه ارسالی از مراکز جمعیت روستایی را تحت پوشش قرار نداده و بنابر گزارش ارسالی از استان فارس گاهی یک ششم روستاییان را شامل می‌شده است.

۵- استقبال نکردن روستاییان از این طرح به دلیل اطلاع‌رسانی ناکافی در برخی استان‌ها و همچنین همزمانی با سوگواری سالار شهیدان

۶- ایجاد انگیزه نکردن در بین روستاییان و عدم اهدای جایزه به بهترین فراگیران

۷- ایجاد مشکلات آمد و شد و راه‌بندان به واسطه شرایط اقلیمی بد آب و هوا

۸- تخصیص ندادن اعتبار لازم با توجه به حجم زیاد و محرومیت روستاهای استان

۱۰- همخوانی نداشتن بروشورهای تهیه شده در این طرح با سطح تحصیلات روستاییان

بهرحال آن چه که مسلم است این است که کشور ما به تبع خاص اقلیمی و زمین‌شناسی خود، همواره در معرض آسیب‌های ناشی از سوانح طبیعی قرار داشته است. همچنین موقعیت منطقه‌ای، همواره کشور ما را در برابر سوانح انسان ساخت نیز، در معرض خطر قرار داده است (۱).

لزوم آموزش پیگیری و مقابله از سوانح طبیعی، با توجه به مخاطبین مختلف و نیز نقش اطلاع‌رسانی و پیش‌آگاهی‌های به هنگام و مناسب از طریق پیام‌رسانی درست در جهت کاهش خسارات ناشی از حوادث از موضوعات اصلی و مهم می‌باشد و آنچه که مسلم است در هر موضوعی تا زمانی که مورد پژوهش قرارنگیرد نمی‌توان در آن تغییر و تحول ایجاد نمود. با توجه به انجام طرح‌های مختلف در جمعیت هلال احمر لزوم توجه به بررسی‌های پژوهشی قبل از انجام طرح‌های مختلف در جمعیت هلال احمر لزوم توجه به بررسی‌های پژوهشی قبل از انجام طرح ضروری بنظر می‌رسد. اگر چه در طرح حاضر، قبل از انجام آن، پیش‌بینی‌هایی از جهت بررسی و ارزیابی آن

انجام شده بود، ولی به لحاظ اجرایی ضعیف عمل گردید و مخدوش بودن و ناقص بودن اکثر پیش‌آزمون و پس از آزمون ارسالی از سوی مجریان طرح دلیلی برای این گواه است.

آنچه که مسلم است انسان در کنترل و یا کاهش اثرات تمامی حوادث طبیعی عاجز است. ولی می‌تواند با هوشمندی و آموزش جامعه، از شدت فاجعه بکاهد، اگر چه در انجام آموزش عموم در مقابله و آمادگی با سوانح و حوادث مانند طرح مذکور، متحمل هزینه‌ها و صرف وقت نیروی انسانی می‌شویم، ولی در مقابله و با یک دید کلی این هزینه‌ها بسیار ناچیزتر از خساراتی است که طی سال‌ها قبل در پی وقوع بلایا داشته‌ایم. لذا انجام چنین طرح‌هایی مانند طرح محرم در کنار دیگر برنامه‌های آموزشی می‌تواند کاملاً مؤثر باشد. همچنان که در طرح محرم هم دیده می‌شود، این طرح بر لحاظ آماری توانسته علی‌رغم وجود مشکلات در اجرا، نقش مؤثری در بهبود سطح آگاهی روستاییان کشور داشته باشد.

با توجه به اینکه کشور ما همواره با سوانح طبیعی روبرو است و تنوع حوادث نیز قابل توجه است، بنابراین در برنامه‌های آتی در اجرای چنین طرح‌هایی، ضرورت برنامه‌ریزی براساس شرایط اقلیمی و فرهنگی بیشتر تأکید می‌گردد، چنانچه در اجرای این طرح نیز برخی از استان‌ها، دست به چنین ابتکار عمل‌هایی زدند.

در تدوین و برنامه‌ریزی چنین طرح‌هایی ضروری به نظر می‌رسد که همکاری بسیار نزدیک با سازمان‌ها و نهادهایی که به نحوی در آموزش جامعه دخیل بوده و یا در ارتباط مستمر و مستقیم با مردم می‌باشند صورت گیرد، چنان که در انجام این طرح استان‌هایی موفق‌تر عمل کردند که هماهنگی بیشتری با سازمان‌ها، دیگر انجام دادند.

همچنین در تدوین چنین برنامه‌هایی، همکاری مدیران و برنامه‌ریزان آموزشی در استان‌ها ضروری است و یک مرکز نباید به تنهایی برنامه‌ها را تدوین و سازماندهی نماید.

توجه به بودجه و محل انجام و وسایل کمک آموزشی و منابع موردنیاز با گردآوری و جمع‌بندی اطلاعات از مناطق مختلف و تحت آموزش، از ضروریات انجام چنین طرح‌هایی است و تشکیل کمیته‌هایی در استان‌های مختلف برای بررسی منابع و امکان‌سنجی

جهت اجرای طرح‌هایی مانند طرح محرم ضروری بنظر می‌رسد.

تشکیل تیم‌های پژوهشی جهت همکاری و بررسی اجرای چنین طرح‌ها با حضور افراد متخصص و آشنا به امور تحقیقاتی در اجرای تمامی طرح‌های آموزشی ضروری است.

توجه به ویژگی‌های تحصیلاتی، جنسیتی و فرهنگی افراد هدف، در تهیه بروشورها، پمفلت‌ها و آموزش نکته‌ای اساسی است که باید مدنظر برنامه‌ریزان چنین برنامه‌هایی قرار گیرد.

اما آنچه مسلم است، آموزش همگانی مهم‌ترین و مؤثرترین راهبرد در مواجهه با آثار حوادث غیرمترقبه است. تمایل و انگیزه کافی برای فراگیری مهارت‌های امدادی در بین اقشار مختلف جامعه ایران وجود دارد که بایستی به عنوان یک فرصت مدنظر مدیران و برنامه‌ریزان مقابله با بحران در حوادث غیرمترقبه قرارگیرد. لذا با توجه به بررسی‌های انجام‌شده در خصوص طرح محرم پیشنهاد می‌گردد جهت اجرای موفق‌تر طرحی با عنوان طرح رمضان در ماه مبارک رمضان ایجاد گردد.

۱. اجرای این طرح در ماه مبارک رمضان این امکان را فراهم می‌آورد که در یک دوره سی روزه و هر روز یک ساعت امکان یادگیری بهتر برای مخاطبین فراهم آید.

۲. با اجرای این طرح در ماه رمضان می‌توان گروه‌های هدف مانند زنان، مردان، کودکان را در ساعاتی جداگانه در مساجد آموزش داد.

۳. چون در این ایام مردم وقت بیشتری را برای حضور در مساجد می‌گذارند و ساعات فراغت هم نسبت به دیگر ایام بیشتر است زمان مناسبی برای انجام این طرح می‌باشد.

۴. نکته مهم و اساسی در انجام بهتر این طرح، مشارکت نزدیک با ائمه جماعت مساجد می‌باشد که می‌تواند کمک مؤثری در انجام این طرح باشد.

۵. در نظرگرفتن جوایز ویژه برای فراگیران هم از نکات قابل توجه در اجرای بهتر طرح می‌باشد.

۶. روانی و ساده‌نگاری بروشورها و پمفلت‌های آموزشی و توجه به گروه‌های هدف بایستی در تهیه بروشورها مدنظر باشد.

فهرست منابع

1. Mousavi M, Shamspour N. Public Education Activities of Red Crescent Society to response Disasters. *Institute of Higher Education & Deputy of Education and Research Iran Red Crescent Society*, Tehran 2008. [In Persian]
2. Reza zadeh Abolhasan. History of Earthquake in Iran, trans, 1st ed, *Agah publication*, Tehran, 1991. [In Persian]
3. Anbari M, Nourballa A, Kazem M. Assessing Operation Rescue Management in Bam, *Payesh Journal*, 2006; 1:37-44. [In Persian]
4. Nateghi Elahi F. Earthquake Disaster Management in Metropolis, International Institute of Earthquake Engineering and Seismology, 2000. [In Persian]
5. Jahangiri K, Montazeri A. Assessing Tehranian Citizens' Attitude about Public Education best Methods in Earthquake. Final Report Tehran University. 2009. [In Persian]

Assessing Mehr-e-Moharram Public Education Plan of Red Crescent Society in 2007

Abjam Z, MA in Social Sciences, Social Sciences Faculty, Azad University of Tehran, Iran

Ibrahim Babaee SH, University Student of Disaster Management, Institute of Applied Science & Technology, Iran

Fallah F, Expert of Environment, Faculty of Environment, Iran

Corresponding Author: Oveisi N, MA in Environment, Faculty of Environment, University of Tehran, Iran

Email: n_oveisi2002@yahoo.com

Received: 3/10 /2008

Accepted: 5/11 /2008

Abstract:

Background

An emergency plan was done by public education group work of Red Crescent Society cooperating with Disaster Management Organization with the aim of familiarizing in villagers' effective activities and promoting their awareness before, during and after disasters. This study aims to evaluate the plan function of all Red Crescent Society branches in the country.

Methods

Red Crescent Society and public education group work considered over 10,000 of villages in plan of Mehre Moharram by using the published book of Red Crescent Society as *Disasters: Prevention, Response and First Aid*.

Findings

According to the results, over 773,222 brochures were distributed in 5284 villages in cooperation with 5,295 mosques. Also, 143,112 women and 157,484 men were trained (about 50,528 hours) by trainers (2,964 female and 3671 male); 2,264 had academic grades (bachelor, MA and etc). Base on pretest and posttest, the villagers' awareness increased after plan performing.

The analyzed data shows that the average score of awareness was $17/23 \pm 8/8$ and $30/58 \pm 5/4$ in pretest and posttest which is increased in posttest meaningfully ($p < 0.05$).

Conclusion

Despite performance difficulties, the present plan could get effective achievements. Undoubtedly, public education is the most effective strategy to face unexpected disasters. It should be used of people learning tendency in relief skills as an opportunity by disasters plan makers and managers.

Key words: Assessment, Public education, Red Crescent Society